

Lenin: Sosialidemokratian
agraariohjelma Venäjän
ensimmäisessä
vallankumouksessa vuosina
1905 ... 1907

Tapio Siirilä

14.4.2020

Ajankohdan tilanteesta

- Kirja on kirjoitettu marras- ja joulukuussa 1907.
- Venäjällä tilanne kärjistyi vuonna 1905 varsinkin Venäjän ja Japanin sodan kansalaisille aiheuttamien ongelmien vuoksi.
- Tammikuun 1905 ”verisunnuntai” Pietarissa kärjisti tilannetta entisestään, kun sotilaat käskettiin ampumaan rauhallisia mielenosoittajia.
- Tsaarin yksinvalta pyrittiin lopettamaan.

- Lakkoja, mielenosoituksia ja kapinan yrityksiä.

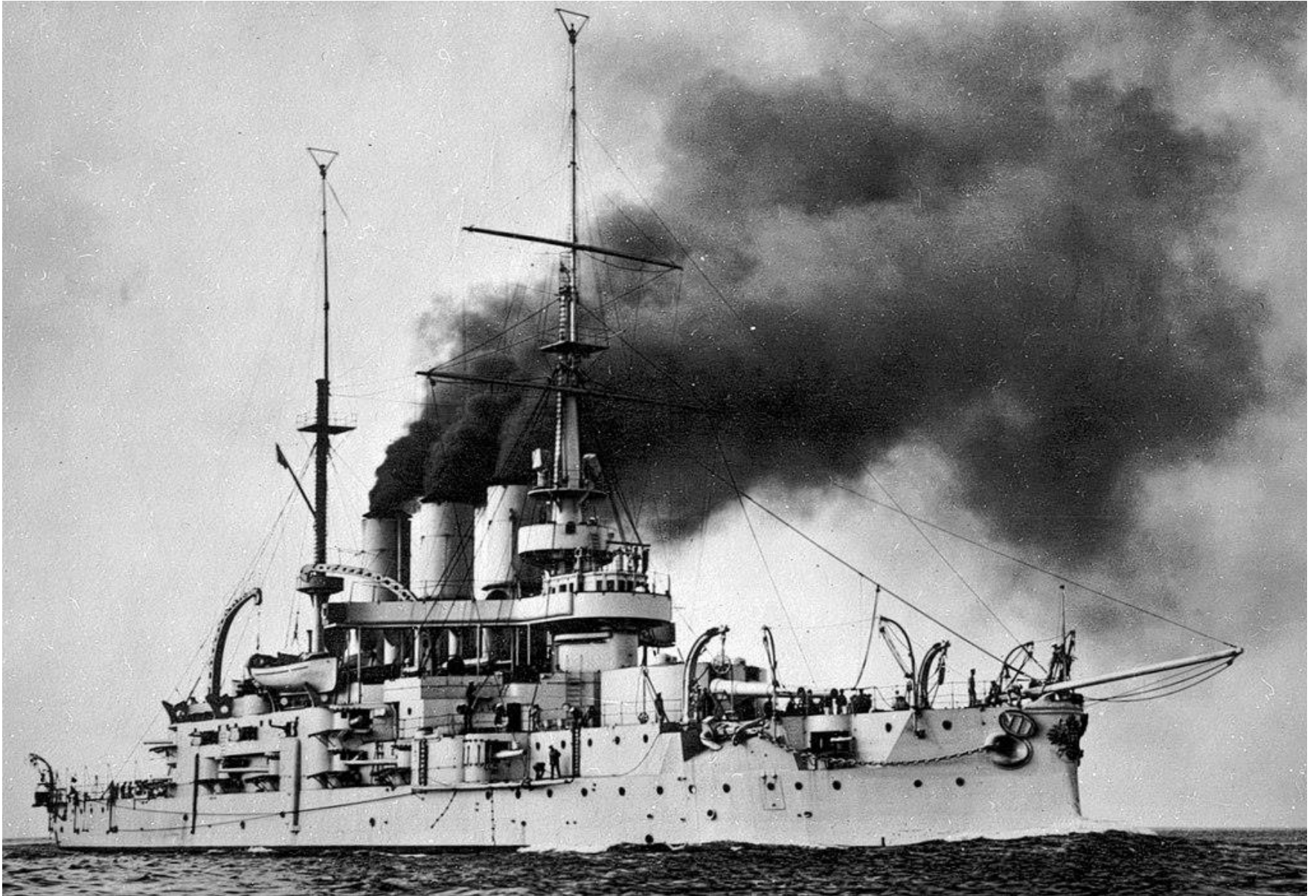

Tammikuun

1905

”verisunnuntai”

Kapina panssarilaiva Potemkinilla kesäkuussa 1905

- Viaporin kapina heinä- ja elokuussa 1906

Helsinkiläisiä Ullanlinnan kalliolla seuraamassa Viaporin (Suomenlinnan) taisteluita

Ajankohdan tilanteesta

Tsaaria ei saatu kukistettua, mutta tsaarin rinnalle perustettiin eräänlainen parlamentti (duuma).

- Duumalla ei ollut paljoa valtaa
- Rajoitettu äänioikeus ja ehdokasasettelu

Talonpojiston merkitys

- Bolshevikit pitivät talonpoikaiston merkitystä suurena tsaarin syrjäyttämiseen pyrkivässä demokraattisessa vallankumouksessa.
  - Katso Leninin kirja ”Sosialidemokratian kaksi taktikkaa demokraattisessa vallankumouksessa” (Teokset 9, s. 1 – 125).
- Siksi talonpoikaistoa koskevaa agraariohjelmaakin pidettiin tärkeänä.

Talonpojiston merkitys

- Tapahtumat etenivät vuosina 1905 ... 1907 nopeasti.
- Siksi keväällä 1906 Tukholman edustajakokouksessa hyväksytyn talonpoikaistoa koskevan puolueen agraariohjelman tarkistaminen oli jo nyt tarpeen.
- Kirjassaan Lenin perustelee ohjelman muutostarpeita.

Otteita kirjasta Lenin Teokset 13, s. 205 - 403

Internetissä osoitteessa
<https://www.marxists.org/suomi/lenin/teokset/osa13/lt-13-19-sosialidemokratian.pdf>

**SOSIALIDEMOKRATIAN AGRAARIOHJELMA
VENÄJÄN ENSIMMÄISESSÄ VALLANKUMOUKSESSA
VUOSINA 1905—1907 ⁷³**

Kirjoitettu marras—joulukuussa 1907

*Julkaistu ensi kerran v. 1908
(takavarikoitu); v. 1917 julkaistu
erillisenä kirjana kustantamossa
„Zhizn i Znanije“*

*Julkaistaan käsikirjoituksen
tekstistä, joka on tarkistettu
vuoden 1917 julkaisun
mukaan*

Talonpoikaiston vaatimuksia

Kaksi vallankumousvuotta, vuoden 1905 syksystä vuoden 1907 syksyyn, on antanut valtavan suuren historiallisen kokemuksen talonpoikaishäikeestä Venäjällä sekä sen taistelun luonteesta ja merkityksestä, jota talonpoikaisto käy maasta.

Talonpoikaiston vaatimuksia

Niin sanotun „rauhallisen” kehityksen (siis sellaisen, jonka aikana miljoonat ihmiset antavat ylimpien kymmenien tuhansien rauhallisesti kyniä itseään) vuosikymmenet eivät koskaan voi antaa niin runsasta aineistoa yhteiskunnallisen järjestelmämme sisäisen mekanismin valaisemiseksi, kuin ovat antaneet nämä kaksi vuotta.

Talonpoikaiston vaatimuksia

Sen vuoksi Venäjän sosialidemokraattien agraariohjelman tarkistus tämän kaksivuotisen kokemuksen kannalta on ehdottoman välttämätöntä erikoisesti siksi, että VSDTP:n nykyinen agraariohjelma on hyväksytty Tukholman edustajakokouksessa vuoden 1906 huhtikuussa, siis koko Venäjän talonpoikaisten edustajain ensimmäisen avoimen esiintymisen aattona.

Maanomistus Venäjällä

Sosialidemokratian agraariohjelman tarkistamisen perustaksi on asetettava uusimmat tiedot maanhallinnasta Venäjällä, jotta saataisiin mahdollisimman tarkasti selville se, mikä oikeastaan on aikakautemme kaikkien agraariohjelmien taloudellinen pohja, mistä oikeastaan käydään suurta historiallista taistelua.

Maanomistus Venäjällä

Talouksien ryhmät	O s u u s m a a		Keskimäärin yhtä taloutta kohti desjatiinaa
	Talouksia	Maata desj.	
5 desj. saakka	2.857.650	9.030.333	3,1
5—8 „ „	3.317.601	21.706.550	6,5
Yhteensä 8 desj. saakka	6.175.251	30.736.883	4,9
8—15 „ „	3.932.485	42.182.923	10,7
15—30 „ „	1.551.904	31.271.922	20,1
yli 30 „	617.715	32.695.510	52,9
<i>Yhteensä Euroopan- Venäjällä</i>	12.277.355	136.887.238	11,1

Maanomistus Venäjällä

Enemmän kuin puolet talouksista (6,2 miljoonaa 12,3 miljoonasta) ovat sellaisia, joilla on maata 8 desjatiinaan (vähän alle 9 hehtaariin) saakka taloutta kohti.

Tämä maamäärä on ehdottomasti riittämätön perheen ylläpitoon.

Maanomistus Venäjällä

15 desjatiinaan (noin 16,5 hehtaariin) saakka maata on yhteensä 10,1 miljoonalla taloudella.

Siis yli neljä viidesosaa talouksien yleisestä määrästä on talonpoikaisen nykyisen maanviljelystekniikan tason vallitessa puolinälkäisen toimeentulon rajalla.

Maanomistus Venäjällä

Rikkaiksi voidaan nimittää vain sellaisia, joilla on yli 30 desjatiinaa (noin 33 hehtaaria).

Sellaisia on kaikkiaan 0,6 miljoonaa taloutta — siis yksi kahdeskymmenesosa talouksien kokonaismäärästä.

Maata niillä on lähes neljäsosa kokonaismäärästä.

Talouksien varallisuus

Köyhälistö	{	Hevoseettomia	2.765.970	taloutta
		1 hevosen omistajia	2.885.192	•
Keskivarakk. taloudet	{	2 • •	2.240.574	•
		3 • •	1.070.250	•
Varakkaat		4 tai useampia hevosia	1.154.674	•
		<hr/>		
		<i>Yhteensä</i>	10.116.660	•

Talouksien varallisuus

Köyhälistöä on enemmän kuin puolet (5,6 miljoonaa 10,1 miljoonasta)

keskivarakkaita talouksia noin yksi kolmasosa (3,3 miljoonaa kahden tai kolmen hevosen omistajaa)

varakkaita vähän enemmän kuin yksi kymmenesosa (1,1 miljoonaa 10,1 miljoonasta).

Epätasa-arvo

Suuria eroja

- 620 000 pienomistajalla (kullakin enintään 55 hehtaaria) on yhteensä 6,5 miljoonaa hehtaaria
- 699 suuromistajalla (kullakin keskimäärin noin 33 000 hehtaaria) on yhteensä 23 miljoonaa hehtaaria. Suuromistajat ovat enimmäkseen aatelisia.

Epätasa-arvo

- Kymmenellä miljoonalla talonpoikaistaloudella on maata 80 miljoonaa hehtaaria.
- 28 000:lla jalosukuisella ja maalaispösöihin kuuluvalla tilanomistajalla 68 miljoonaa hehtaaria.

Sellainen on sen taistelukentän perustausta, jolla talonpoikaisten taistelu maasta kehittyy.

	Omaisuuksien luku (miljoonissa)	Maata desjatinaa	Keskimäärin 1 omaisuutta kohti desjatinaa
a) Köyhtynyt talonpoikaisto, joka on maaorjuudellisen riiston puristuksessa	10,5	75,0	7,0
b) Keskitalonpoikaisto	1,0	15,0	15,0
c) Talonpoikaisporvaristo ja kapitalistinen maanomistus	1,5	70,0	46,7
d) Maaorjuudelliset latifundiot	0,03	70,0	2.333,0
<i>Yhteensä</i>	13,03	230,0	17,6
Omaisuuksien mukaan jakamatonta	—	50	—
<i>Yhteensä *</i>	13,03	280,0	21,4

Mitä vaaditaan

Mikä on objektiivisena tendenssinä tämän taistelun pääkohdassa?

Tänä tendenssinä on suurtilanherrain maa-orjuudellisen maanomistuksen hävittäminen, sen siirtäminen (yksillä tai toisilla perusteilla) talonpojille.

Tämä objektiivinen tendenssi johtuu aivan kiertämättömästi siitä tosiasiasta, että maa-orjuudellisten latifundioiden (suurtilojen) orjuuttama pienviljelys on vallitsevana.

Mitä vaaditaan

Niin eri tavalla kuin tilanherrat, virkamiehet, porvaristo, talonpoikaisto ja proletariaatti suhtautuvatkin uudistusten tehtäviin ja ehtoihin, niin kaikki hahmottelevat saman tendenssin: suurten tilanherramaiden siirtämisen maata kipeimmin tarvitsevalle talonpoikaistolle.

Mitä vaaditaan

Tapahtuvan kumouksen olemus on maa-orjuudellisten suurtilojen hävittämisessä ja sellaisen vapaan ja varakkaan maanviljelystalonpoikaiston luomisessa, joka ei kidu eikä näänny maallaan, vaan kykenee kehittämään tuotanto-voimia, edistämään maatalouskulttuuria.

Kapitalistinen kehitys

Hajottaessaan keskiaikaiset suurtilat kapitalismi aloittaa „tasasuhtaisemmasta” maanhallinnasta ja luo sitten siitä uuden suurmaanviljelyksen, — luo sen palkkatyön, koneiden ja korkean maanviljelystekniikan perustalla, eikä työllämaksun ja velkaorjuutuksen perustalla.

Vaihtoehtoja

Kehityksen muoto voi olla kahdenlaista. Maaorjuuden jätteet voivat hävitä sekä tilanherratalouksien uudistamisen tietä että tilanherralatifundioiden (suurtilojen) hävittämisen tietä, s.o. reformin tietä ja vallankumouksen tietä.

Vaihtoehtoja

Tuotantovoimien kehityksen etujen (tämän yhteiskunnallisen kehityksen korkeimman kriteerin) nimessä meidän ei ole kannatettava tilanherratyypistä porvarillista kehitystä, vaan talonpoikaistyypistä porvarillista kehitystä.

Sosialidemokratian taktiikkaa Venäjän porvarillisessa vallankumouksessa ei määrää liberaalisen porvariston tukemisen tehtävä, kuten opportunistit ajattelevat, vaan taistelevan talonpoikaiston tukemisen tehtävä.

Päällysrakenne

Maaorjuudelliset latifundiot (suurtilat) ja velkaorjuuden vallallaolo maanviljelyksessä merkitsevät myös vastaavaa poliittista päällysrakennusta, mustasotnialaisen tilanherran herruutta valtiossa, väestön oikeudettomuutta, Gurkon ja Lidvalin menetelmien levinneisyyttä hallintokoneistossa.

Mustat sotniat oli äärikansallismielinen ja antisemitistinen (juutalaisvastainen) liike

Gurko: sisäministerin apuainen – kavalluksia, apuna liikemies Lidval

Puolueen ohjelma

Ilman yleiskansallisen talonpoikaisliikkeen kokemusta sosialidemokraattisen työväenpuolueen ohjelma ei voinut tulla konkreettiseksi, sillä yksistään teoreettisten näkökohtien perusteella olisi ollut liian vaikeaa tai mahdotonta ratkaista kysymystä siitä, missä määrin meidän talonpoikaistomme on jo kapitalistisesti jakaantunut, missä määrin se on kyvykäs vallankumouksellisdemokraattiseen kumoukseen.

Puolueen ohjelma

Tukholman edustajakokous: Hyväksyessään tilanherrojen maiden konfiskoinnin (pakkoluovutuksen) sosialidemokraattinen puolue astui päättäväisesti talonpoikaisen agraarivallankumouksen tunnustamisen tielle.

Puolueen ohjelma

Meidän on tutkittava talonpoikaisen agraarikumouksen objektiiviset ehdot kapitalistisesti kehittyvällä Venäjällä, erotettava tämän objektiivisen analyysin perusteella näiden tai niiden luokkien virheellinen ideologia taloudellisten muutosten reaalisesta sisällöstä ja määriteltävä, mitä näiden reaalisten taloudellisten muutosten maaperällä vaativat tuotantovoimien kehityksen edut ja proletariaatin luokkataistelun intressit.

Puolueen ohjelma

Maan kansallistamisen vaatimus ei johdu lainkaan maanomistuksen erikoisesta muodosta eikä talonpoikain „yhteisöllisistä tottumuksista ja vaistoista”, vaan maaorjuudellisten suurtilojen (latifundioiden) painon alla olevan koko talonpoikaisen pienmaanomistuksen (sekä yhteisöllisen että lohkotilallisen) yleisistä ehdoista.

Puolueen ohjelma

Proletariaatin edut vaativat sellaisten toimenpiteiden tukemista, jotka parhaiten edistävät maanviljelyksen siirtymistä Venäjällä maaorjuuttajatilanherrain ja velkaorjuutettujen, tietämättömyyden, puutteen ja rutiinin painamien maanviljelijäin käsistä farmarien käsiin.

Puolueen ohjelma

Ilman sitä, että „puhdistetaan" keskiaikaiset maanhallintasuhteet ja keskiaikainen maankäyttöjärjestelmä, jotka ovat osaksi feodaalisia, osaksi aasialaisia, ei porvarillinen kumous maanviljelyksessä voi tapahtua, sillä pääoman täytyy,— taloudellisen välttämättömyyden mielessä täytyy,— luoda itselleen uusi maankäyttöjärjestelmä, joka on sopeutettu vapaan kauppamaanviljelyksen uusiin ehtoihin.

Puolueen ohjelma

Talonpoikaisessa agraarivallankumouksessa menshevikit ovat kauempana vallankumouksellisesta talonpoikaisesta kansallistamisesta ja lähempänä liberaalitalanherramaista osuusmaanomistuksen (eikä yksistään osuusmaanomistuksen) säilyttämistä.

Osuusmaanomistuksen säilyttäminen on poljetun aseman, takapajuisuuden ja velkaorjuuden säilyttämistä.

Puolueen ohjelma

Uusi maanviljelystekniikka vaatii osuusmaalla harjoitettavan esi-isien aikaisen, luutuneen, takapajuisen, pimeän ja kurjan talonpoikaistalouden kaikkien ehtojen uudestiluomista.

On heitettävä yli laidan sekä kolmivuoroviljelys, alkukantaiset työvälineet, maanviljelijän patriarkaalinen rahattomuus, rutiini karjatalous että markkinaolojen ja -vaatimusten naiivi ja härkämäinen tuntemattomuus.

Puolueen ohjelma

Maaorjuuden jätteet osoittautuivat maaseudulla paljon voimakkaammiksi kuin olimme luulleet, ne aiheuttivat talonpoikaiston yleiskansallisen liikkeen, ne tekivät tästä liikkeestä koko porvarillisen vallankumouksen koetinkiven.

Hegemoniatehtävä, jonka vallankumouksellinen sosialidemokratia on aina selittänyt kuuluvan porvarillisessa vapausliikkeessä proletariaatille, piti määritellä täsmällisemmin sellaisen johtajan tehtäväksi, joka vie mukanaan talonpoikaiston.

Maan kansallistaminen

Pientalouden uudistaminen on mahdollista kapitalisminkin vallitessa, jos historiallisena tehtävänä on taistelu esikapitalistista järjestelmää vastaan.

Taistelu maasta Venäjän vallankumouksessa ei ole mitään muuta kuin taistelua kapitalistisen kehityksen uudistetusta tiestä.

Tällaisen uudistamisen johdonmukainen tunnus on maan kansallistaminen.

Maan kansallistaminen

Sosialidemokratia ei voi etukäteen kieltäytyä jakamisen kannattamisesta. Historian toisella ajankohdalla, agraarikehityksen muulla asteella jakaminen voi osoittautua kiertämättömäksi. Mutta vuoden 1907 porvarillis-demokraattisen vallankumouksen tehtävät Venäjällä jakaminen ilmaisee aivan väärin.

Maan kansallistaminen

Tilanherramaanomistuksen hävittäminen samoin kuin osuusmaan hallinnan kahleiden hävittäminen taloudellisen välttämättömyyden pakosta,— juuri sellaiset kieltävät käsitteet muodostavat talonpoikaisen kansallistamis-
aatteen koko sisällön.

Minkälaiset maanhallintamuodot osoittautuvat myöhemmin välttämättömiksi uudistettua pientaloutta varten, joka on niin sanoaksemme sulattanut tilanherrojen latifundiot, sitä talonpoika ei ajattele.

Maan kansallistaminen

Maan kansallistamisen käsite on taloudellisten tosiolojen maaperälle saatettuna tavara-taloudellisen ja kapitalistisen yhteiskunnan kategoria.

Maan kansallistaminen kapitalististen suhteiden vallitessa on maankoron siirtämistä valtiolle, ei sen enempää eikä vähempää.

Vallankumouksen puolustaminen

Suojamuurina taantumusta vastaan ja saavutusten varmennuksena voi olla ainoastaan proletariaatin ja talonpoikaisten joukkojen tietoisuus ja järjestyneisyys

Vallankumouksen puolustaminen

Jos Venäjän talonpoikaisto ei kykene murtamaan alueellisen eristyneisyytensä puitteita, ei kykene järjestämään yleisvenäläistä liikettä, niin vallankumouksen tulevat aina lyömään hajalle erillisten, hyvin järjestettyjen alueiden edustajat, joita vanhan vallan keskitetty voima tulee tarpeen mukaisesti lähettämään taisteluun.

Vallankumouksen puolustaminen

Porvarillisessa yhteiskunnassa porvaristo ei voisi pitää yllä herruuttaan, ellei se kuluttaisi kultakasoja luokkaherruutensa turvaamiseen ja jättäisi kulttuurimenoihin lantteja.

Vallankumouksen puolustaminen

Koska tavaratuotanto ei yhdistä eikä keskitä talonpoikaista, vaan hajottaa ja erottaa sitä, niin talonpoikaisvallankumous porvarillisessa maassa voidaan toteuttaa vain proletariaatin johdolla,— ja se on seikka, joka yhä enemmän nostattaa koko maailman mitä mahtavimman porvariston vastustamaan sellaista vallankumousta.

Vallankumouksen puolustaminen

Talonpoikaisto ei voi suorittaa agraarikumousta ilman vanhan vallan, vakinaisen armeijan ja byrokratian hävittämistä, sillä ne kaikki ovat tilanherramaanhallinnan varmimpia tukipylväitä, jotka on sidottu siihen tuhansin sitein. Sen vuoksi tieteellisesti kestämaton on käsitys, että talonpoikaiskumous on mahdollinen yksistään vain paikallisten laitosten demokratismen vallitessa ilman keskuslaitosten täydellistä murskaamista.

Työväenluokka ja talonpoikaisto

Työväenluokan on annettava porvarilliselle yhteiskunnalle porvarillisen kumouksen puhtain, johdonmukaisin, päättäväisin ohjelma, aina maan porvarilliseen kansallistamiseen asti menevä ohjelma.

Työväenluokka ja talonpoikaisto

Intelligenttiopportunismi työväenpuolueessa ajaa luonnollisesti toista linjaa. Porvarillisen kumouksen laajan vallankumouksellisen ohjelman asemesta huomio suunnataan pikkuporvarilliseen utopiaan: puoltaa paikallista demokratismia keskuksen ollessa epädemokraattinen, turvata pientä reformaattoruutta varten kunnallistalouden nurkkaus syrjässä suurista „melskeistä”, kiertää tavattoman kärkevän maaselkkauksen kärkevyys laskemalla suuri kansallinen kysymys paikallisten pikkukysymysten alaan kuuluvaksi.

Työväenluokka ja talonpoikaisto

Talonpojan palavana haluna on syökyä heti vihollisen kimppuun ja kuristaa se.

Työläisellä on vallankumouksellisuus abstraktisempaa, se on ikään kuin siirretty kaukaisempiin päämääriin.

Tämä erilaisuus on täysin ymmärrettävää ja luonnollista.

Työväenluokka ja talonpoikaisto

Talonpoika suorittaa omaa, porvarillista vallankumoustaan juuri nyt, näkemättä sen sisäisiä ristiriitoja, sallimatta ajatustakaan sellaisista ristiriidoista.

Sosialidemokraattityöläinen näkee ne ja asettaen itselleen yleismaailmallis-sosialistiset päämäärät hän ei voi sitoa työväenliikkeen kohtaloa porvarillisen vallankumouksen lopputulokseen.

Työväenluokka ja talonpoikaisto

Tulee tehdä sellainen johtopäätös, että sulauttamatta itseään *mihinkään* muuhun luokkaan työläisen on *kaikella tarmolla* autettava talonpoikaa viemään loppuun tämä porvarillinen vallankumous.

Loppuyhteenvedo

Vallankumouksen luonne

Agraarikysymys muodostaa Venäjän porvarillisen vallankumouksen perustan ja määrää tämän vallankumouksen kansallisen erikoisuuden.

Vallankumouksen luonne

Tämän kysymyksen olemuksen muodostaa talonpoikaisten taistelu tilanherramaanomistuksen hävittämiseksi, maaorjuuden jätteidensä hävittämiseksi Venäjän maanviljelysjärjestelmästä ja siis myöskin Venäjän kaikista yhteiskunnallisista ja poliittisista laitoksista.

Vallankumouksen luonne

Latifundioiden (suurtilojen) omistajat ovat maaorjuuttajia tuon sanan taloudellisessa mielessä.

Heidän maanomistuksensa perustan on luonut maaorjuuden historia, jalosukuisen aateliston vuosisatoja harjoittaman maanryöstön historia.

Vallankumouksen luonne

Heidän nykyisen taloudenhoitonsa perustana on työllämaksujärjestelmä, joka on veropäivityön suoranaisten jäte, talouden hoitaminen talonpoikaisiin inventaareihin ja orjuuttamalla pienviljelijöitä loputtoman moninaisissa muodoissa — talvipestaus, vuosivuokraus, kahdaviiljely, työllämaksuvuokraus, velkaorjuus, joka perustuu lainoihin, otrezkamaihin, metsien, niittyjen, juottopaikkojen käyttöön ja niin edelleen, ja niin edelleen loppumattomasti.

Selityksiä

- Kahdaviiljelys on viljelyä, jossa sato jaetaan tasan työn tekijän ja teettäjän kesken.
- Otrezkamaa: poislohkottu maa

Porvariston tavoitteet

Maaorjuuden hävittäminen on mahdollista muuttamalla maaorjuudelliset tilanherrataloudet vähitellen porvarilliseksi junkkeritalouksiksi, tekemällä talonpoikaisjoukoista populeja ja knechtejä, pitämällä joukkojen elintaso väkivaltaisesti alhaisena, nostamalla pinnalle harvalukuisia grossbauereita, porvarillisia suurtalonpoikia, joita kapitalismi talonpoikaisten keskuudessa ehdottomasti luo.

Porvariston tavoitteet

Toteutuakseen tämä kehitystie vaatii yleistä, järjestelmällistä ja hillitöntä väkivaltaa talonpoikaisjoukkoja ja proletariaattia kohtaan. Ja tilanherrojen vastavallankumous kiiruhtaa järjestämään tuon väkivallan kautta linjan.

Vaihtoehto

Toista kehitystietä me olemme erotukseksi ensimmäisestä, preussilaisesta, tiestä nimittäneet kapitalismin kehityksen amerikkalaiseksi tieksi.

Sekin vaatii vanhan maanhallinnan väkivaltaista murtamista — äärettömästi kärjistyneen kriisin kivuttoman ja rauhallisen ratkeamisen mahdollisuudesta Venäjällä voivat haaveilla vain venäläisen liberalismien tylsät poroporvarit.

Vaihtoehto

Tuo tarpeellinen ja kiertämätön murtaminen on mahdollista vain talonpoikaisjoukkojen eikä tilanherrakoplan eduksi.

Kapitalismin kehityksen perustaksi voi tulla vapaa farmareiden joukko ilman minkäänlaista tilanherrataloutta.

Vaihtoehto

Tällainen kehitystie ei vaadi ainoastaan tilanherramaanomistuksen hävittämistä.

Todella vapaan farmaritalouden rakentamiseksi Venäjällä on „vapautettava aidoista” kaikki maat, sekä tilanherramaat että osuusmaat. On murskattava koko keskiaikainen maanhallinta, on tehtävä kaikki ja kaikenlaiset maat vapaille isännille vapaalla maalla samanlaisiksi.

Vaihtoehto

Tämän taloudellisen välttämättömyyden ilmaisuna on maan kansallistaminen, maan yksityisomistuksen lakkauttaminen, kaikkien maiden siirtäminen valtion omaisuudeksi.

Mitä on laki?

Niiden luokkien tahdon ilmaus, jotka ovat saavuttaneet voiton ja joiden käsissä on valtiovalta.